

(125-165). Sastoji se od devet manjih podserija koje se odnose na ženidbene i ugovore o mirazu, oporuke, ugovore o nasljedstvu, ekonomsku aktivnost obitelji i upravljanje dobrima.

Nakon popisa arhivskoga gradiva slijede prilozi, „Priloge“ (167-177), koje čine „Konkordančna tabela s prejšnjim popisom v PAK“ (167-175), „Seznam kratic“ (176) i „Seznam okrajšav“ (176-177). Posebna je vrijednost za istraživače, osobito za one koji traže određene dokumente na temelju već objavljenih radova, tablica konkordancije između starih i novih signatura, koja obuhvaća i obavijest u kojoj se arhivskoj kutiji nalazi pojedina serija/podserija.

Na kraju je popis korištenih izvora i literature, „Viri in literatura“ (179-181), podijeljen u arhivske izvore i objavljene izvore te literaturu i kazala. U kazalu mjesta „Krajevno kazalo“ (183-185) nalazimo 145 mjesta (zaseoci, sela, gradovi), od toga gotovo pedeset mjesta s područja današnje Istarske županije, odnosno djelovanja Državnoga arhiva u Pazinu, što ukazuje na činjenicu da je taj fond zanimljiv i za znanstvenike koji se bave istraživanjem povijesti hrvatskoga dijela Istre, posebno područja koje je nekoć spadalo pod feud kaštela Pietrapelose, najvećega mletačkog feuda u Istri, ali i ostalih sela i gradova, poput Poreča, Pule, Rovinja.

„Imensko kazalo“ (187-200) obuhvaća 1033 imena osoba, od kojih su mnoga djelovala na području današnje Istarske županije (Petar Stanković, Giacomo Filippo Tomasini, Francesco de Polesini, Gasparo Negri i dr.).

Knjiga je obogaćena kopijama raznih isprava, grbova, diploma itd. Likovno je lijepo uređena. Smatramo da je ova knjiga-inventar vrlo dobro koncipirana i da može poslužiti kao primjer za sređivanje sličnih fondova.

Jakov Jelinčić

Visitationes generales – Status Dioecesis Justinopolitanae sub Episcopo Francisco Zeno 1660-1680, a cura di Roberta Vincoletto, ser. *Histria documentum*, vol. 4, Koper – Capodistria: Histria Editiones, 2012., 95 str. + DVD

Još jedno izdanje u sklopu projekta digitalizacije gradiva Biskupijskoga arhiva u Trstu *Histria documentum* Humanističkoga društva *Histria / Società umanistica Histria / Humanističnoga društva Histria* objavljeno je

2012. godine. Riječ je o vizitacijama koparskoga biskupa Francesca Zena, čiji prinos u historiografiji nije osobito istaknut zbog izvrsnih kompilatora istarske povijesti koji su živjeli i radili u to vrijeme, biskupa Giacoma Filippa Tomasinija i Paola Naldinija.

Tekstovi su na talijanskom i slovenskom jeziku. Uvodnu riječ, „Cenno introduttivo / Uvodna beseda“, (5-6) napisao je odgovorni urednik Dean Krmac.

Prvo poglavlje „Visitare per conoscere e governare / Vizitiranje za spoznavanje in upravljanje“ (9-15) potpisuje Giovanna Paolin, a govori o vizitacijama prije i nakon Tridentskoga koncila. Vizitacije su se, kao sredstvo pastoralne djelatnosti koje je jačalo vezu s prostorom u nadležnosti, i prije Koncila tijekom stoljeća mijenjale na razne načine. Koncilom i kasnijim pravilima koje je odredio Rim postavljen je normativni okvir, koji je konačno pridonio, sustavom nadzora i sankcija, učinkovitosti spomenutih pravila. Paolin naglašava važnost pisanja vizitacija, ali i probleme pri njihovom provođenju. Valja istaknuti i da je tijekom 17. stoljeća obaveza provođenja vizitacija svake tri godine (propisao ju je papa Siksto V. 1585.) izmijenjena u razdoblje od pet, odnosno deset godina (za udaljena mjesta).

Autorica poglavlja „Il vescovo Francesco Zeno e la sua diocesi / Škof Francesco Zeno in njegova škofija“ (17-41) je Roberta Vincoletto. Iznosi biografske podatke toga koparskog biskupa, koji se rodio na Kreti 1623. te je već kao vrlo mlad pokazao zanimanje za znanost i književnost. Svoj put u službi Crkve započeo je kao kanonik, potom kao prepozit te generalni vikar. S Krete odlazi u Kopar, a na mjesto koparskoga biskupa dolazi 1659., nakon smrti biskupa Baldassara Bonifacija. Dužnost koparskoga biskupa obnašao je dva desetljeća i u tom je razdoblju obavio pet vizitacija. Biskupa Zena su vrlo toplo primali svi, a osobito stanovnici ruralnih područja pa je njegov dolazak bio praćen ceremonijom. Njegova se veličina ocrtavala i u uvažavanju potreba vjernika koji nisu znali talijanski jezik. Naime, crkvama koje nisu imale misne knjige na slavenskom jeziku naredio je da ih kupe. Umro je u Veneciji 1680. godine. Na koncu se nalazi popis djela o vizitacijama (izbor) te bibliografija o Francescu Zenu. Rad je upotpunjen preslicima arhivskoga gradiva (među kojim je izrazito zanimljivo obiteljsko stablo Zenove obitelji), fotografijama pečata, fragmenta epigrafa i dr.

Slijedi obavijesno pomagalo, odnosno opis na razini fonda Giovannija Luce „Scheda della fonte / Zapis o viru“ (47-50). Autor donosi sve identi-

fikacijske podatke: naziv fonda, naziv stvaratelja, ukupnu količinu gradiva, vrijeme i mjesto nastanka gradiva, tvarne značajke, jezik, dimenzije, razinu opisa i signaturu.

Četvrto poglavlje „Visitationes Generales Ab Anno 1660 Usque ad 1678“ čine dva kazala: sakralnih objekata („Indice degli edifici sacri visitati / Indeks obiskanih sakralnih objektova“, 53-61), na čijem je početku popis kratica, te ispitanih važnih klerika („Personale ecclesiastico rilevante interrogato / Zaslišano višje cerkveno osebje“, 62-64).

Slijedi prijepis izvješća biskupa Francesca Zena Svetoj stolici iz 1661. s prijevodima na talijanski i slovenski jezik te preslicima izvornika. Autor prijevoda je Giolio Micheli, a poglavlje nosi naziv: „Status Dioecesis Justinopolitanae. Anno 1661“ (66-95).

Uz knjigu je priložen i DVD s digitaliziranim vizitacijama Francesca Zena te prigodnim glazbenim brojem.

Biserka Budicin

Marijan Bradanović, *Istra iz putnih mapa Pietra Nobilea*, Koper Capodistria: Histria Editiones, 2012., 170 str.

Povijesne vedute i crteži spomenika nastali prije izuma fotografije iznimno su važan izvor za povijesna, povijesnoumjetnička, arheološka ili etnološka istraživanja. Njima su, više ili manje vjerno, dokumentirana stanja gradova prije drastičnih promjena modernoga doba u zadnjih dvjesto godina te neki od danas izgubljenih spomenika. Tako su za istarske teme gotovo nezaobilazne grafike Breydenbacha i Valvasora ili crteži Selba i Tischbeina. Toj skupini izvora valja pridodati i fond iznimno značajnih crteža istarskih spomenika i naselja što se čuvaju u riječkom Državnom arhivu. Riječ je o mapi od 79 crteža koje je izradio jedan od najvažnijih srednjoeuropskih klasiističkih arhitekata, Tršćanin Pietro Nobile (Campestro, 1776. – Beč, 1854.). Stručnoj i široj javnosti gotovo nepoznati, crteži su po prvi put u cijelosti objavljeni te sustavno analizirani u znanstvenoj monografiji Marijana Bradanovića *Istra iz putnih mapa Pietra Nobilea*. Njegovo dugogodišnje iskustvo konzervatora nadležnoga za područje Istre te ono povjesničara umjetnosti fokusiranoga na istraživanje tema urbanizma i graditeljstva sjevernojadranskih